

z części terytorium wikariatu apost. Gimma i prefektury apost. Neghelli, od 1977 pod nazwą S.); 2010 został podzielony na 2 wikariaty apost. – Hosanna oraz Soddo, podlegające bezpośrednio Stolicy Apost.; wikariat Soddo zajmuje 55 000 km² i liczy 7,8 mln mieszk., w tym 241 234 katolików, 39 parafii, 43 księży diec. i 26 zak., 30 zakonników oraz 81 sióstr.

Guida 2005; AnPont 2010.

Ryszard Dziura

SOPEPAX, Wspólna Komisja do spraw Społeczeństwa, Rozwoju i Pokoju, organizacja grupująca przedstawicieli pap. komisji → Iustitia et Pax oraz → Ekumenicznej Rady Kościołów, działająca 1968-80, z siedzibą w Genewie.

Inicjatywa powołania S. zrodziła się 1966 podczas Świat. Konferencji do spraw Kościoła i Społeczeństwa, a jej zakres problemowy wytyczyła enc. → *Populorum progressio*; pierwszym sekretarzem gen. został G. Dunne, nast. J.J. Spae (od 1972) i J. Lucal (od 1976); podstawową formę działalności stanowiły międzynarod. konferencje (m.in. 1968 Bejrut, 1969 Montreal i Cartigny, 1970 Baden k. Wiednia, Driebergen-Rijsenburg i Tokio) oraz krajowe i lokalne grupy studyjne zakładane w Afryce, Ameryce Łac. i Azji; służyły one szczeg. umacnianiu i pogłębianiu współpracy ekum. (→ ekumenizm) między liderami Kościołów i wyznawcami różnych religii na rzecz sprawiedliwości społ. (→ sprawiedliwość IV), rozwoju (→ postęp), → pokoju, ładu społ. i międzynar. (→ ład II-III), edukacji (→ wychowanie), komunikacji społ. (→ komunikacja IV) i badań nad pokojem (→ irenologia); organem prasowym był kwartalnik „Church Alert”, wydawany od 1973; komisja opublikowała m.in.: *In Search of a Theology of Development* (G 1969), *Frieden. Imperativ unserer Zeit* (G 1970), *Money in a Village World* (G 1970), *Paix. L'impératif urgent* (Baden 1970), *Partnership or Privilege?* (G 1970), *Church. Communicatio. Development* (G 1971) oraz raporty z międzynar. konferencji; po wygaśnięciu czwartego mandatu wspólną decyzją Genewy i Watykanu rozwiązano S.; jego funkcje przejęła Wspólna Grupa Konsultacyjna do spraw Myśli i Działalności Społ., której pracę 1989 ostatecznie zawieszono.

K. Karski, *Dążenia ekumeniczne we współczesnym świecie*, Wwa 1974, 1986², 240-241, 335-336; J.J. Spae, *S. An Ecumenical and Experimental Approach to World Needs*, ER 26(1974) 88-99; J. Lucal, ÖkL 1113-1116; Ph. Land, *S. An Ecumenical Dialogue*, ER 37(1985) 40-46; *Nouvelle encyclopédie catholique théo.*, P 1989, 629-630; J. Bosch Navarro, L. Górka, *Diccionario de ecumenismo*, Navarra 1998 (*Ekumenizm*; *Mały słownik*, Wwa 2007, 288-289); Th. Tschuy, L.S. Mudge, ECh V 106-107 (bibliogr.).

Lucyna Cynarzewska-Wlazlik

SÖDERBERG HJALMAR, ur. 2 VII 1869 w Sztokholmie, zm. 14 X 1941 w Kopenhadze, pisarz szwedz., krytyk lit., dziennikarz, tłumacz.

Studiował w Uppsali; 1888-96 pracował jako urzędnik celny, a nast. dziennikarz, np. w piśmie „Svenska Dagbladet” (do 1908); od 1917 mieszkał i pracował w Kopenhadze. Tworzył pod wpływem m.in. H. Banga, G. Brandesa, J.P. Jacobsena, Ch. Baudelaire’a, G. de Maupassanta i A. France’a; dzięki debiutanckiej powieści *Förvillelser* (Sto 1895) i nowelom *Historietter* (Sto 1898; *Opowiadki*, Wr 2003) uznano go za jednego z bardziej reprezentatywnych pisarzy nurtu dekadencckiego (jego szwedz. odmianę nazwano literaturą flanerską); sceptycyzm, ironiczne elementy autobiogr. i scenaria Sztokholmu pojawiają się w powieściach *Martin Bircks ungdom* (Sto 1901; *Młodość Martina Bircka*, Wwa 2005) i *Den allvarsamma leken* (Sto 1912; *Nieblahe igraszki*, Wr 2006), uznawanej za najlepszą szwedz. powieść o miłości; wg S. miłość zawodzi, a człowiek pozostaje sam w okrutnym świecie, w którym Bóg milczy; kolejne jego utwory, np. powieść psychol. o zabójstwie pastora przez lekarza *Doktor Glas* (Sto 1905; *Doktor Glas*, Wwa 2003), zbiór aforyzmów *Hjärtats oro* (Sto 1909) oraz utrzymane w duchu wolnomyślicielskim i antyklerykalnym, stawiające najmielsze tezy, prace religioznawcze: *Jahves eld* (Sto 1918), *Jesus Barabbas* (Sto 1928; *Jezus Barabasz*, Wr 2005) i *Den*

förvandlade Messias (Sto 1932), wywołały wielkie debaty mor. i kulturalne w kraju; jest on również autorem dramatów *Gertrud* (Sto 1906) i *Ödestimmen* (Sto 1922); swoją rolę niezależnego pisarza widział w demaskowaniu obłudy i gry rozmaitych interesów w historii oraz czasach mu współcz.; w 30. latach XX w. angażował się w aktualne problemy polit., ukazując w artykułach publicystycznych zagrożenia ze strony faszyzmu i nazizmu; w czasie II wojny świat. krytykował szwedz. politykę neutralności.

S. Stolpe, *Hjalmar S.*, Sto 1934; G. Brandell, *Svensk litteratur 1870-1970*, Sto 1974, I 314-320; S. Lagerstedt, *Hjalmar S. och religionen*, Sto 1982; B. Olsson, I. Algulin, *Litteraturens historia i Sverige*, Sto 1987, 2009², 354-356; B. Holmbäck, *Hjalmar S.*, Sto 1988; *Den svenska litteraturen*, Sto 1989, IV (passim); Z. Ciesielski, *Historia literatury szwedzkiej*, Wr 1990, 205-207; tenże, *Słownik pisarzy skandy-nawskich*, Wwa 1991, 436-437; G. Hägg, *Den svenska litteraturhistorien*, Sto 1999, 2004, 371-383.

Dorota Janukowicz

SÖDERBLOM NATHAN, właśc. **Lars Olof Jonathan**, abp. ur. 15 I 1866 w Trönö, zm. 12 VII 1931 w Uppsali, teolog luterński, historyk religii i działacz ekumeniczny.

Był synem pastora, wychowanym w pobożności pietystycznej (→ pietyzm); 1886-92 studiował literaturoznawstwo i teologię na uniw. w Uppsali; zaangażował się wówczas w działalność szwedz. World Alliance of Young Men Christian Association, w której poznał m.in. A. → Ritschla i J. → Wellhausena; 1893 przyjął ordynację na pastora Kościoła ewang.-augsb. i został kapelanem w szpitalu psychiatrycznym w Uppsali; 1894-1901 był kapelanem w Calais i w szwedz. misji dyplomatycznej w Paryżu; w tym okresie studiował na protest. fakultecie na Sorbonie (duży wpływ wywarł wówczas na niego A. → Sabatier), gdzie 1901 uzyskał tytuł doktora teologii; 1901-14 był prof. historii religii na uniw. w Uppsali (i miejscowym pastorem), a od 1912 także w Lipsku; 1914 został wybrany na abpa Uppsali (obowiązki objął 8 XI); 1925 zorganizował → Sztokholmską Światową Konferencję Praktycznego Chrześcijaństwa (→ Praktyczne Chrześcijaństwo, → sztokholmski ruch), w której wzięli udział przedstawiciele Kościołów: anglik., protest. i prawosł.; 1930 przyznano mu Pokojową Nagrodę Nobla; otrzymał też tytuł doktora h.c. 14 uniwersytetów (m.in. w Berlinie, Bonn i Greifswaldzie).

Pierwsze prace nauk. S. dotyczyły religii staropers. (*Les fravashis. Etude sur les traces dans le mazdéisme d'une ancienne conception sur la survivance des morts*, P 1899; *La vie future d'après le mazdéisme*, P 1901); badał wpływ irańskiej religii na judaizm (zwł. zagadnienie podobieństwa między Zaratusztrą a Jezusem Chrystusem); zajmował się religioznawstwem ogólnym, zwł. różnicą między mistyką osobowości a wczesności (*Uppenbarelreligion*, Up 1903, 1930²) oraz (pod wpływem F. → Schleiermachers) kategorią świętości i nieskończoności (*Ur religionens historia*, Sto 1915); wprowadził do religioznawstwa termin „inicjator” (Urheber) objawienia powsz. (*Ett bidrag till den kristna uppenbarelsetrons tolkning*, Up 1911; *Gudstrons uppkomst*, Sto 1914) obok objawienia specjalnego, którego wyrazem jest chrześcijaństwo; wg niego istota religii sprowadza się nie tyle do koncepcji Boga, ile do stosunku do *sacrum*; podkreślał istnienie żywej wiary w żyjącego Boga (*Den levande Guden*, Sto 1932), objawiającego się we wszystkich religiach; teol. przedmiotem jego zainteresowań była również kwestia objawienia (*Naturlig religion och religionshistoria. En historik och ett program I-II*, Sto 1914) oraz osoba i dzieło M. Lutra (*Den lutherska reformationen uppkomst*, Sto 1893; *Humor och melankoli och andra Lutherstudier*, Sto 1919); interesował się kat. → modernizmem (*Religionsproblemet inom katolicism och protestantism*, Sto 1910); podejmował zagadnienia z zakresu luterńskiej eklezjologii (kwestia sukcesji apost.), chrystologii, egzegezy bibl. i historii Kościoła (zajmował stanowisko apologetyzujące Kościół ewang.-augsb.); wspierał misje luterńskie i działał na rzecz porozumienia i pojednania między Kościołami chrześc. (głosił tzw. ewangelijną katoliczność); krytykował Kościoły (zwł. w okresie I wojny świat.) za

SÖDERBLOM

udzielanie poparcia działaniom wojennym; był jednym z inspiatorów powstania ruchu ekum. Praktyczne Chrześcijaństwo oraz krytykizm → socjalizmu i → komunizmu; jednocześnie inspirował zaangażowanie w społ. sprawy Kościoła, uzasadniając je nie tyle troską o dobra materialne, ile odpowiedzialnością za zbawienie całego człowieka (jego duszy).

S. interesował się kość. życiem liturg.; w szwedz. Kościele ewang. inspirował opracowywanie i wydawanie modlitewników, śpiewników i agend liturg.; jest też autorem wielu tekstów o charakterze pobożnościowym (*När stunderna växla och skrida* I-II, Sto 1909-21; *Kristi Pinas historia. Vår Herres Jesu Kristi lidande. En passionsbok för stilla veckan och andra veckor*, Sto 1928); streszczenie jego studiów religioznawczych i poglądów teol. zawierają tzw. Gifford Lectures, opublikowane pt. *The Living God. Basal Forms of Personal Religion* (Lo 1933, w języku szwedz., 1937 franc., 1942 niem.); pośm. wydano *The Nature of Revelation* (Ph 1966); pełną bibliografię jego publikacji zawiera *Nathan S. in memoriam* (Up 1931).

P. Katz, *Nathan S. Ein Führer zur kirchlichen Einheit*, HI 1925; *The Stockholm Conference, 1925. The Official Report of the Universal Christian Conference on Life and Work*, Lo 1926; G. Aulén, *Nathan S. as a Theologian*, CQR 115(1932) 15-48; J.G.H. Hoffmann, *Nathan S. Prophète de l'œcuménisme*, G 1948; Ch.J. Curtis, *Nathan S. Theologian of Revelation*, Ch 1966; tenże, *S. Ecumenical Pioneer*, Minneapolis 1967; S.J. Miller, NCE XIII (1967) 411-412; E. Malmström, *Eklund, S. och Billing*, Sto 1969; B. Sundkler, *Nathan S. His Life and Work*, Lu 1968; tenże, *Nathan S. och hans möten*, Sto 1975; *Friedrich von Hügel, Nathan S., Friedrich Heiler. Briefwechsel, 1909-1931*, Pa 1981; H. Krüger, ÖKL 1117-1118; G. Hornig, HDTh III 223-225; *Nathan S. and His Contribution to the Study of Religion. Essays in Commemoration of the 50th Anniversary of His Death*, Up 1984; E.J. Sharpe, *Nathan S. and the Study of Religions*, Chapel Hill 1990; W. Weiss, *Praktisches Christentum und Reich Gottes. Die ökumenische Bewegung Life and Work 1919-1937*, Gö 1991; W. von Kloeden, BBKL X 729-741; H. Rieger, EKLn V 570-571; *Nathan S. Präst, professor, ärkebiskop*, Up 2000; M. Stausberg, TRE XXXI 423-427 (bibliogr.); B. Horyna, RGG VII (2004⁴) 1412-1413; S. Runestam, *Söderblomsstudier*, Up 2004; H. Brandt, *Nathan S. – Ein „Klassiker der Religionswissenschaft“ als „ökumenischer Kirchenvater“*, w: *Wegbereiter der Ökumene im 20. Jahrhundert*, Gö 2005, 14-31; H. Vorster, LThK IX (2006) 684; N.A. Hjelm, ECh V 107-110; D. Lange, *Nathan S. und seine Zeit*, Gö 2011.

Stanisław Józef Koza

SÖDERGRAN EDITH, ur. 4 IV 1892 w Sankt Petersburgu, zm. 24 VI 1923 w Raivoli (obecnie Roszczino), szwedz.-fiń. poetka.

Od 1902 uczęszczała do niem. szkoły Petri Schule w Sankt Petersburgu; od 16. roku życia z uwagi na chorobę często przebywała na leczeniu poza granicami kraju; pracowała i tworzyła w Raivoli; odnowiła lirykę szwedzkojęzyczną nie tylko przez stworzenie oryginalnego stylu, zastosowanie wiersza nieregularnego i nierymowanego czy wyrazistej obrazowości, ale przez artykulację własnego, niezwykle dojrzałego i prawdziwego świata śmiałych myśli, szczerych uczuć i bolesnych doświadczeń z powodu niszczącej ją choroby; utwory z okresu szkolnego zostały napisane w językach: niem., szwedz., ros., franc. (*Ungdomsdikter 1907-1909*, He 1961); spuścizna poetycka S. obejmuje tomy: *Dikter* (Borgå 1916), *Septemberlyran* (He 1918), *Rosenaltaret* (He 1919), *Framtidens skugga* (He 1920), także 2 zbiory aforyzmów *Brokiga iakttagelser* (He 1919) oraz *Tankar om Naturen* (He 1922); pośm. wydano antologię wierszy *Landet som icke är* (He 1925); utwory S. zostały zebrane pt. *Samlade dikter* (He 1949); w języku pol. ukazały się w zbiorach *Moje życie, moja śmierć, mój los* (Wwa 1995), *Pieszko przez słońce systemy* (Ka 1997) i w „Dekadzie Literackiej” (3(1993) z. 8).

S. inspirowała się ekspresjonizmem, ros. futuryzmem, symbolizmem, skrajnym indywidualizmem, relatywizmem poznawczym F. → Nietzschego, antropozofią R. → Steinera i odrzucała metafizykę; w centrum uwagi postawiła życie wewn. oraz problem zachowania odwagi i godności w obliczu cierpienia, nędzy i zagrażającej życiu choroby; posługiwała się gł. językiem paradoksów i kontrastów: obrazami miłości i radosnych uniesień, a jednocześnie rozczarowania, bólu, tęsknoty i śmierci; w jej utworach dominują egzystencjalne pragnienia: miłości jako spełnienia we wszystkich sferach mimo pustki i niespełnienia, wreszcie – utopia poezji (sztuki) jako reintegracji z innymi

w ramach symbolicznej wspólnoty; S. kontestowała lit. konwencje opisu jednostkowego doświadczenia wewn.; odrzuciła przyjęte schematy myślowe, w tym zwł. niewiarę w realność zamierzeń artyst. i posłannictwa poety; odcięła się od zaangażowania polit. i nar.; odważnie przedstawiła motywy erotyczne, obrazy kosmicznej natury i fantazji; buntowi przeciwko zniewoleniu przez los (profetyczna ekstaza, heroiczne wizjonerstwo, sugestywność niekonwencjonalnych obrazów) przeciwstawiła ideał nowego człowieka, wyzwolonego od rel. ograniczeń i posiadającego duchową siłę do napełnienia się mocą wszechświata, która uzdalnia go do ekstatycznej pochwały życia; w ostatnim okresie twórczości skłoniła się ku poetyckiej werbalizacji wiary w istnienie i przenikanie się 2 planów rzeczywistości – ziemskiego i boskiego; liryczny podmiot odnajduje drogę do zaakceptowania śmierci i zła, nabiera przekonania w możliwość i sens komunikowania się z Bogiem, źródłem pokoju, ufności i pewności; jest to mistyka łagodna, wyrażająca harmonijny ogląd życia pełnego śladów boskiej obecności, spełnienia pragnień i wyzwolenia z ziemskich ograniczeń; S. osiągnęła mistrzostwo zwł. w formach prostych o wymiarze symbolicznym.

G. Tideström, *Edith S. En biografi*, Sto 1949, 1991; E. Brunner, *Till fots genom solsystemen. En studie i Edith S. expressionism*, Sto 1985; U. Evers, *Hettan av en gud. En studie i skapandetemat hos Edith S.*, Gt 1992; L. Neuger, *Wydziedziczona. O poezji Edith S.*, Dekada Literacka 3(1993) z. 8; E. Ström, *Edith S.*, Sto 1994; E. Witt-Brattström, *Ediths jag – Edith S. och modernismens födelse*, Sto 1997, 2011; *På fria villkor. Edith S.-studier*, Sto 2011.

Hieronim Chojnacki

SODERINI EDUARDO, ur. 22 XI 1853 w Rzymie, zm. 14 V 1934 tamże, historyk, polityk.

Od 1876 działał w ruchu Opera dei Congressi; akceptując nieodwracalność zjednoczenia państwa wł. (→ rzymska kwestia), działał na rzecz większego zaangażowania katolików w społ.-polit. życie kraju i wycofania formuły → non expedit; dzięki bliskim więzom rodzinnym był zaufanym współpracownikiem pap. Leona XIII, przyczynił się m.in. do powstania enc. → *Rerum novarum*; 1885 został powołany przez kard. D. Jacobiniego do nauk. ośrodka badawczego problemów społ. (Unione Cattolica per gli Studi Sociali); 1890 był preфекtem → Datarii Apostolskiej, a 1891 prezesem Banco di Roma; po rozwiązaniu Opera dei Congressi przez pap. Piusa X (1904) i przekształceniu go w Unione Popolare, jednego z 5 filarów tworzonej → Akcji Katolickiej, działał w jej władzach (1904-22); jako kandydat konserwatywnej partii Unione Romana został wybrany na radnego gminy rzym., po zniesieniu *non expedit* (1918) deputowanym, a 1923 senatorem; należał do parlamentarnej komisji do spraw → laterańskich traktatów.

Współpracował z rzym. czasopismem „La Rassegna Italiana”; jego publikacje hist. zostały oparte na źródłach Archivum Secretum Vaticanum (uzyskał dostęp do niego dzięki pozwoleniu Leona XIII); jest autorem dzieł: *Léon XIII, l'Irlande et l'Angleterre* (R 1883), *La Santa Sede. Il regio patronato portoghese e l'On. Bonghi* (R 1885), *A nova concordata entre a Santa Sé e Portugal* (Li 1886), *Le cardinal Wladimir Czacki* (P 1888), *Le cardinal Placide-Marie Schiaffino* (Bru 1889), *Considérations d'un Romain sur la conduite politique des Catholiques de France* (R 1891), *Rome et le gouvernement italien, 1870 à 1894* (P 1895), *Socialismo e cattolismo* (R 1896), *Clericali e monarchia in Italia* (R 1898), *Il pontificato di Leone XIII* (I-III, Mi 1932-33; t. IV niepublikowany) i z G. Flocchiam *Il giornalismo cattolico e la questione Romana proposito dell'opuscolo „Roma ed il governo”* (R 1895).

A.C. Jemolo, *Chiesa e stato in Italia negli ultimi cento anni*, Tn 1948, 1975, 652; F. Fonzi, ECat XI 890; F. Magri, *L'Azione Cattolica in Italia*, Mi 1953, I (passim); P. Pavan, NCE XIII (1967) 412; S. Pagano, *La mancata pubblicazione dell'opera „Pio IX e il risorgimento italiano” di Giuseppe Clementi ed Edoardo S.*, w: *Dall'Archivio Segreto Vaticano. Miscellanea di testi, saggi e inventari*, R 2009, IV 279-434.

Stanisław Tyłus

SODOMA, właśc. **Giovanni Antonio Bazzi**, ur. 1477 w Vercelli, zm. 15 II 1549 w Sienie, malarz.